

1η Οκτωβρίου: Η Κύπρος έγινε κράτος. Η Ρωμιοσύνη ήταν ήδη εδώ

/ [Αφιέρωματα](#) / [Γενικά Θέματα](#)

Από το Βυζάντιο και την Εκκλησία της Κύπρου στον Βασίλη Μιχαηλίδη, στο 1960 και στο σημερινό Κυπριακό: η Ανεξαρτησία είναι ένας σταθμός σε μια ιστορία αιώνων που ακόμη γράφεται.

Του Κρίστοφερ Σταύρου Πιτσιλλίδη

Σήμερα, 1η Οκτωβρίου, γιορτάζουμε την Ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Μόνο που υπάρχει μια πρώτη ιστορική λεπτομέρεια που αξίζει να θυμόμαστε: η Κυπριακή Δημοκρατία δεν γεννήθηκε την 1η Οκτωβρίου. Εγκαθιδρύθηκε επισήμως στις 16 Αυγούστου 1960. Η 1η Οκτωβρίου καθιερώθηκε ως η ημέρα κατά την οποία εορτάζουμε την Ανεξαρτησία.

Το κράτος μας, λοιπόν, έχει συγκεκριμένη ημερομηνία γέννησης. Η ιστορία αυτού του τόπου όχι.

Και εδώ αρχίζει το Παλαιολόγιο.

Τον 7ο αιώνα, με την αραβική επέκταση, η Κύπρος βρέθηκε στην πρώτη γραμμή. Το 649 δέχθηκε μεγάλη αραβική επίθεση. Ακολούθησαν δεκαετίες κατά τις οποίες το νησί βρισκόταν ανάμεσα στις δύο μεγάλες δυνάμεις της περιοχής. Το 688 ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός Β΄ και ο χαλίφης Αμπντ αλ-Μαλίκ κατέληξαν σε συμφωνία που προέβλεπε, μεταξύ άλλων, κατανομή των κυπριακών φορολογικών εσόδων.

Αν κάτι ακούγεται γνώριμο στον Κύπριο αναγνώστη, δεν είναι τυχαίο. Η μοίρα ενός μικρού νησιού ανάμεσα σε μεγαλύτερες δυνάμεις δεν άρχισε στον 20ό αιώνα.

Το 965 η Κύπρος επανήλθε υπό πλήρη βυζαντινό έλεγχο. Το 1191 όμως συνέβη η μεγάλη τομή. Ο Ριχάρδος Α΄ της Αγγλίας, ο Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος, καθ' οδόν προς τους Αγίους Τόπους κατά την Γ΄ Σταυροφορία, κατέλαβε το νησί από τον Ισαάκιο Κομνηνό.

Για την Κύπρο, λοιπόν, το Βυζάντιο τελείωσε το 1191.

Όχι το 1453.

Ακολούθησαν οι Ναΐτες, οι Λουζινιανοί, οι Βενετοί, οι Οθωμανοί και τελικά οι Βρετανοί.

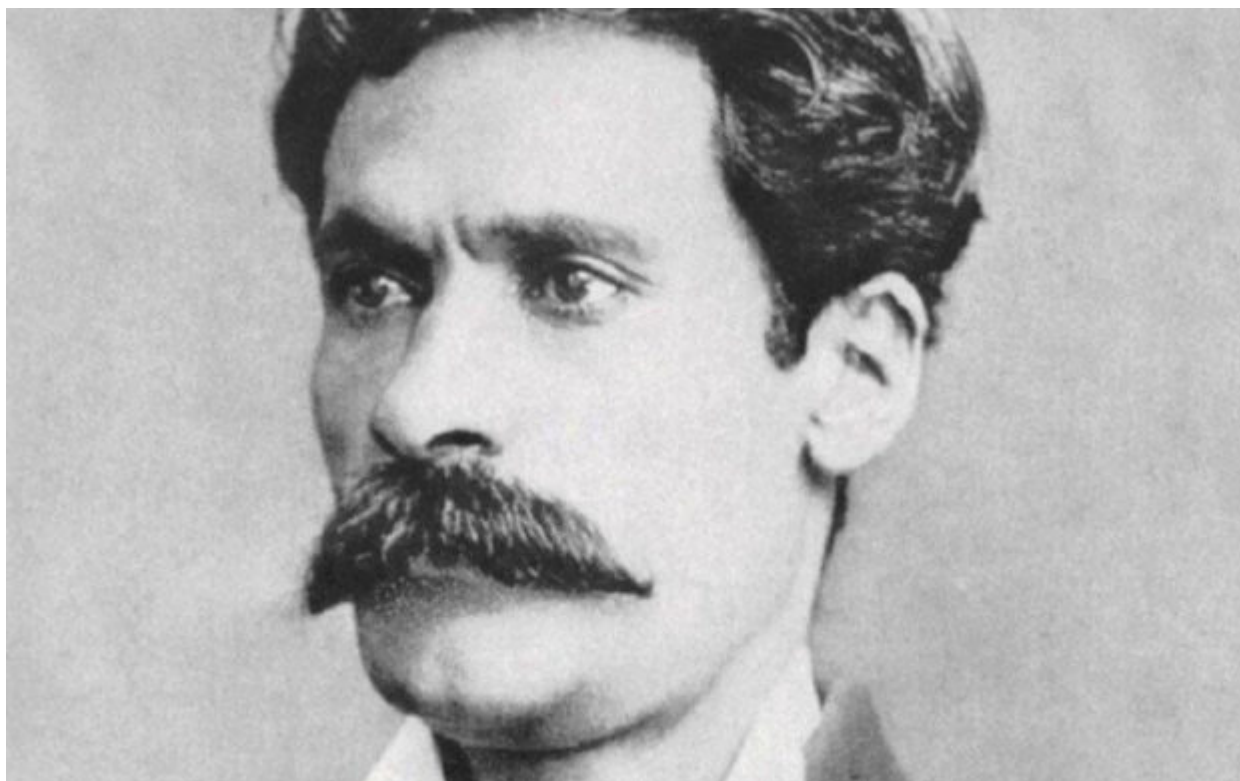
Αλλά εδώ βρίσκεται το ενδιαφέρον.

Έφυγε το Βυζάντιο. Δεν έφυγε όλο το Βυζάντιο από τους ανθρώπους.

Έμεινε η Ορθοδοξία. Έμειναν τα μοναστήρια, οι εικόνες, οι τοιχογραφίες, οι λειτουργίες, η γλώσσα, τα έθιμα και οι παραδόσεις. Και κυρίως έμεινε ένας θεσμός

που είχε ήδη επιβιώσει αιώνες και επρόκειτο να επιβιώσει πολλούς ακόμη: η αυτοκέφαλη Εκκλησία της Κύπρου.

Όταν η βυζαντινή πολιτική εξουσία εξαφανίστηκε από το νησί το 1191, η Εκκλησία δεν εξαφανίστηκε μαζί της. Μέσα σε εντελώς διαφορετικές συνθήκες από εποχή σε εποχή, παρέμεινε ένας από τους σημαντικότερους θεματοφύλακες της ορθόδοξης πίστης, της ελληνικής γλώσσας και παιδείας, των παραδόσεων και της ιστορικής μνήμης των Ελληνοκυπρίων.

Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία στην Κύπρο. Για αιώνες δεν υπήρχε ελληνικό ή κυπριακό κράτος που να αναλάβει αυτόν τον ρόλο. Υπήρχε όμως ένας θεσμός με ρίζες στον ύστερο ρωμαϊκό και βυζαντινό κόσμο, ο οποίος περνούσε από τη μία κυριαρχία στην άλλη και εξακολουθούσε να υπάρχει.

Και μαζί του επιβίωσε μια λέξη πολύ περισσότερο από την αυτοκρατορία που τη γέννησε:

Ρωμιοσύνη.

Ίσως η δραματικότερη συνάντηση αυτής της ιστορικής συνέχειας με την κυπριακή συλλογική μνήμη να βρίσκεται στο 1821.

Ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός δεν ήταν τότε απλώς θρησκευτικός ηγέτης. Βρισκόταν στην κορυφή ενός θεσμού που είχε αποκτήσει κεντρική θέση στην κοινοτική εκπροσώπηση των Ορθοδόξων της Κύπρου. Η εκτέλεσή του στις 9 Ιουλίου 1821,

μαζί με άλλους ιεράρχες και προκρίτους, έγινε ένα από τα ισχυρότερα γεγονότα της κυπριακής συλλογικής μνήμης.

Δεκαετίες αργότερα ο Βασίλης Μιχαηλίδης θα πάρει ακριβώς εκείνη τη στιγμή και θα τη μετατρέψει σε ποίηση. Στην 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου βάζει στο στόμα του Κυπριανού τον στίχο που τελικά ξεπέρασε ακόμη και το ίδιο το ποίημα:

«Η Ρωμιοσύνη εν φυλή συνότζιαιρη του κόσμου».

Η Ρωμιοσύνη εδώ δεν είναι κράτος. Δεν έχει πρωτεύουσα, κυβέρνηση ή σύνορα. Είναι η αντίληψη μιας ιστορικής κοινότητας που μπορεί να χάσει την πολιτική της εξουσία χωρίς να εξαφανιστεί η μνήμη και η ταυτότητά της.

Έτσι σχηματίζεται μια ιστορική αλυσίδα:

Βυζάντιο – Εκκλησία της Κύπρου – Ρωμιοσύνη – Κυπριανός – Μιχαηλίδης – 1960 – Κυπριακή Δημοκρατία.

Όχι επειδή όλα αυτά είναι το ίδιο πράγμα. Δεν είναι. Αλλά επειδή το ένα παραδίδει στο επόμενο κομμάτια μνήμης, γλώσσας, πίστης και ιστορικής συνείδησης.

Και τότε η 1η Οκτωβρίου αποκτά διαφορετικό βάθος.

Για αιώνες η Εκκλησία μπορούσε να διαφυλάσσει πίστη, μνήμη και ταυτότητα. Δεν μπορούσε όμως να υποκαταστήσει ένα κυρίαρχο κράτος.

Αυτό αλλάζει το 1960.

Για πρώτη φορά στη σύγχρονη εποχή εμφανίζεται στον πολιτικό χάρτη ένα ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος με το όνομα Κυπριακή Δημοκρατία, συγκροτημένο ως κοινό κράτος Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

Και η σημαία του δεν έφερε αυτοκράτορα, βασιλικό οικόσημο ή αποικιακό έμβλημα. Έφερε τον χάρτη της ίδιας της Κύπρου και δύο κλαδιά ελιάς.

Ολόκληρης της Κύπρου.

Από εκείνη τη στιγμή το νησί δεν ήταν απλώς ένας τόπος πάνω στον οποίο άλλοι έγραφαν τη δική τους ιστορία. Είχε αποκτήσει τη δυνατότητα να γράφει ιστορία στο δικό του όνομα.

Και εδώ η ιστορία συναντά αναπόφευκτα το σήμερα.

Η 1η Οκτωβρίου 2026 βρίσκει την Κυπριακή Δημοκρατία 66 ετών, αλλά την Κύπρο

ακόμη διαιρεμένη. Οι τελευταίες επαφές στη Νέα Υόρκη επανέφεραν στο προσκήνιο τις προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών για δημιουργία των προϋποθέσεων επανέναρξης ουσιαστικών συνομιλιών. Η προσωπική απεσταλμένη του Γενικού Γραμματέα, Μαρία Άνχελα Ολγκίν, συνεχίζει τις επαφές της, έχοντας παράλληλα προειδοποιήσει ότι το παράθυρο ευκαιρίας δεν παραμένει ανοικτό επ' αόριστον.

Έτσι η σημερινή επέτειος αποκτά μια δύσκολη ιστορική αντίφαση.

Γιορτάζουμε την ανεξαρτησία ενός κράτους, ενώ το Κυπριακό παραμένει άλυτο περισσότερο από μισό αιώνα.

Η Κυπριακή Δημοκρατία υπάρχει, είναι διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος και μέλος των Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα, το νησί παραμένει διαιρεμένο και η αναζήτηση συμφωνημένης λύσης συνεχίζεται.

Γι' αυτό η 1η Οκτωβρίου δεν είναι μόνο παρέλαση, κατάθεση στεφάνων και επετειακός λόγος.

Είναι και υπενθύμιση της διαφοράς ανάμεσα στο να αποκτήσεις κράτος και στο να ολοκληρώσεις την ιστορική του εκκρεμότητα.

Και ίσως η ίδια η σημαία της Κυπριακής Δημοκρατίας να προσφέρει σήμερα την ισχυρότερη εικόνα.

Πάνω της εξακολουθεί να βρίσκεται εκείνο που η πολιτική δεν κατάφερε ακόμη να αποκαταστήσει στην πράξη:

μια Κύπρος ολόκληρη.

Και κάπου εδώ επιστρέφουμε στον Μιχαηλίδη.

Όχι για να χρησιμοποιήσουμε τη Ρωμιοσύνη ως πολιτικό σύνθημα ούτε για να μεταφέρουμε αυτούσιο έναν στίχο του 19ου αιώνα σε ένα δικοινοτικό κράτος του 21ου. Αλλά για να θυμηθούμε τη βαθύτερη ιστορική παρατήρηση που κρύβεται πίσω από τον στίχο του: οι αυτοκρατορίες, οι κυριαρχίες και οι πολιτικές συγκυρίες έχουν ημερομηνίες αρχής και τέλους. Οι κοινωνίες και η μνήμη τους λειτουργούν σε πολύ μεγαλύτερο χρόνο.

Το Βυζάντιο τελείωσε.

Οι Λουζινιανοί τελείωσαν.

Η Βενετία έφυγε.

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία έφυγε.

Η Βρετανική Αυτοκρατορία έφυγε.

Η Κύπρος έμεινε.

Και σήμερα, καθώς ακόμη ένας κύκλος διπλωματίας επιχειρεί να ανοίξει, το ερώτημα της 1ης Οκτωβρίου δεν αφορά μόνο τι κερδίσαμε το 1960.

Αφορά και τι Κύπρο θα παραδώσουμε σε εκείνους που θα γιορτάζουν αυτή την ημέρα μετά από εμάς.

Γιατί το 1960 η Κύπρος δεν απέκτησε ιστορία.

Απέκτησε κράτος για να συνεχίσει να τη γράφει. Και το επόμενο κεφάλαιο παραμένει ακόμη ανοιχτό.

Πηγές: Κυπριακή Δημοκρατία / Ηνωμένα Έθνη – Good Offices Mission in Cyprus / Τμήμα Αρχαιοτήτων / Πανεπιστήμιο Κύπρου / Βασίλης Μιχαηλίδης, Η 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου

Ο Κρίστοφερ Σταύρου Πιτσιλλίδης είναι ιστοριοδίφης και ερευνητής της συλλογικής μνήμης, αναζητώντας στην ιστορική διαδρομή της Κύπρου (από το Βυζάντιο και τη Ρωμιοσύνη έως την Κυπριακή Δημοκρατία) τα τεκμήρια και τις συνέχειες που εξακολουθούν να συνομιλούν με το σήμερα.

sigmalive.com